

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

2463

Vragen van de leden **Bikkers** en **De Kort** (beiden VVD) aan de Minister en de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid over *het artikel «gemeente Amsterdam gaat groep bijstandsgezinnen «zomaar» extra geld geven»* (ingezonden 16 mei 2025).

Antwoord van Staatssecretaris **Nobel** (Sociale Zaken en Werkgelegenheid) (ontvangen 16 juni 2025)

Vraag 1

Bent u bekend met het artikel «gemeente Amsterdam gaat groep bijstandsgezinnen «zomaar» extra geld geven: «Mooie uitkomst»?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Acht u het wenselijk en onderdeel van uw beleidsdoelstellingen om werken meer te laten lonen dat er belastinggeld gemoeid is met het toekennen van «extra» geld aan mensen met een uitkering zonder voorwaarden, zonder controle op besteding, en zonder dat sprake is van werk- of participatieverplichtingen?

Antwoord 2

Ik vind dat werken moet lonen zodra mensen vanuit de bijstand gaan werken. Bijstandsgerechtigden hebben de mogelijkheid om met mate, incidenteel of voor een begrensde periode, gebruik te kunnen maken van de ondersteuning uit het eigen netwerk. In verband met het vangnetkarakter van de bijstand kunnen giften in de bijstand niet onbegrensd vrijgelaten worden. De Participatiewet bepaalt dat giften buiten beschouwing kunnen worden gelaten, voor zover dit naar het oordeel van het college verantwoord is vanuit het oogpunt van bijstandsverlening. De mate waarin bijstandsgerechtigden giften kunnen ontvangen zonder dat daaraan bijstandsrechtelijke consequenties worden verbonden zijn daarmee wel wettelijk begrensd. In het wetsvoorstel Participatiewet in balans, dat op 22 april jl. door de Tweede Kamer is

¹ Telegraaf.nl, 15 mei 2025, «gemeente Amsterdam gaat groep bijstandsgezinnen «zomaar» extra geld geven: «Mooie uitkomst»» (<https://www.telegraaf.nl/nieuws/244847564/honderden-bijstandsgezinnen-krijgen-zomaar-extra-geld-mooie-uitkomst>).

aangenomen, is daarom expliciet opgenomen dat giften (en kostenbesparende bijdragen) tot een bedrag van € 1.200 per kalenderjaar vrijgelaten kunnen worden. Met deze grens krijgt de bijstandsgerechtigde enerzijds de mogelijkheid om terug te kunnen vallen op de vrijgevigheid van anderen, zoals ook niet-bijstandsgerechtigden dit kunnen. Anderzijds houdt deze grens ook rekening met het vangnetkarakter van de bijstand. Op individuele basis blijft de Participatiewet gemeenten de ruimte geven om hogere giften buiten beschouwing te laten zolang deze verantwoord zijn vanuit het oogpunt van bijstandsverlening.

De giften die de gezinnen in dit onderzoek ontvangen zijn afkomstig van Kansfonds en zijn onderdeel van hun programma Gewoon Geld Geven waarbij onderzoek wordt gedaan naar de effecten van een onvoorwaardelijke gift in vertrouwen. De gift wordt gefinancierd door meerdere particuliere fondsen en daar is geen belastinggeld mee gemoeid. Daarnaast blijven de arbeids- of participatieverplichtingen uit de Participatiewet van toepassing op de deelnemende bijstandsgerechtigden. Zij kunnen hiervan enkel uitgezonderd worden als zij voldoen aan de voorwaarden die hierover staan opgenomen in de Participatiewet. Deelname aan dit onderzoek is geen reden om van deze verplichtingen uitgezonderd te worden.

Vraag 3

Gaat u in gesprek met gemeenten die zomaar «gratis» geld aan mensen met een uitkering geven om deze acties in lijn te brengen met uw wens om werken meer te laten lonen?

Antwoord 3

Bij giften dient de gemeente op basis van de Participatiewet te beoordelen of de gift naar oordeel van het college verantwoord is vanuit het oogpunt van bijstandsverlening. Dat vraagt om een individuele afweging, waarbij de wet het college beoordelingsruimte geeft. Gemeente Amsterdam handelt bij dit onderzoeksproject binnen de wettelijke kaders van de Participatiewet. Gemeenten kunnen niet zomaar extra geld geven aan mensen met een uitkering. Dit onderzoek is mogelijk vanwege de tijdelijkheid, hierover zijn afspraken gemaakt met de Belastingdienst over het niet aanmerken van de gift als belastbaar inkomen, en omdat een stichting (met ANBI-status) de giften financiert en niet de gemeente zelf.

Vraag 4

Hoe verhoudt het voeren van gemeentelijke inkomenspolitiek zich tot de letter en geest van de Gemeentewet?

Antwoord 4

De inkomensondersteuning aan minima vindt zijn grondslag in de Participatiewet. Gemeenten dienen inkomensondersteuning binnen de kaders van de Participatiewet vorm te geven. Daarnaast kunnen gemeenten op grond van de Gemeentewet voorzieningen aanbieden in het kader van lokaal armoedebeleid. Regelingen op grond van de Gemeentewet zijn gericht op participatie, zoals stadspassen, kindpakketten en voorzieningen in natura (bijvoorbeeld laptops).

De extra maandelijks bijdrage (gift) die gezinnen ontvangen wordt beschikbaar gesteld door Kansfonds en gefinancierd door een ander particulier fonds. Doordat gemeente Amsterdam de gift niet uitkeert en de gift onderdeel is van een tijdelijk onderzoek, is er geen sprake van inkomenspolitiek. De Participatiewet bepaalt dat giften buiten beschouwing kunnen worden gelaten voor zover dit naar het oordeel van het college verantwoord is vanuit het oogpunt van bijstandsverlening. Vanwege het vangnetkarakter van de bijstand kunnen giften in de bijstand niet onbegrensd vrijgelaten worden. Daarom is in het wetsvoorstel Participatiewet in balans expliciet opgenomen dat giften (en kostenbesparende bijdragen) tot een bedrag van € 1.200 per kalenderjaar vrijgelaten kunnen worden. Op individuele basis blijft de Participatiewet gemeenten de ruimte geven om hogere giften buiten beschouwing te laten zolang deze verantwoord zijn vanuit het oogpunt van bijstandsverlening.

Vraag 5

Deelt u de opvatting dat sociale voorzieningen eerlijk en transparant moeten zijn en dat het selectief bevoordelen van bijstandsgezinnen als in een bijstandsloterij in een bepaalde gemeente niet wenselijk is?

Antwoord 5

Ik ben ook van mening dat sociale voorzieningen eerlijk en transparant moeten zijn. Hierbij wil ik wel benadrukken dat het om een onderzoek gaat, waarbij bovendien de uitwerking ervan past binnen de kaders van de Participatiewet. Dit project heeft als doel te onderzoeken hoe de bestaanszekerheid van mensen die in armoede leven kan worden versterkt. Een soortgelijk onderzoek is nog niet eerder in Nederland uitgevoerd. Het onderzoek beoogt inzicht te krijgen in de effecten van onvoorwaardelijke financiële steun op het gezin (op o.a. armoede, welzijn, gezondheid, arbeidsparticipatie en vertrouwen in de overheid), in succes- en faalfactoren, en in de kosten en opbrengsten en noodzakelijke systeemaanpassingen. Bij eventuele aanbevelingen die voortkomen uit dit onderzoek zal ik specifiek aandacht hebben voor het uitgangspunt dat voorzieningen eerlijk en transparant moeten zijn en dat werken moet lonen. In diverse onderzoeken is geconstateerd dat het gemeentelijke minimabeleid versnipperd is, zowel de landelijke als lokale regelingen, en dat er aanzienlijke verschillen zijn tussen gemeenten. Ik kan mij voorstellen dat dit voor mensen soms moeilijk te begrijpen is. Daarom wil het kabinet minder, eenvoudiger en effectievere regelingen en komen tot oplossingen die de complexiteit en (ervaren) rechtsongelijkheid verminderen. Maar ook oplossingen die ruimte bieden voor gemeentelijke beleidsvrijheid en mogelijkheden tot maatwerk. De inzet is om samen met VNG en Divosa te komen tot eenvoudiger, eenduidiger en overzichtelijker en meer integraal (gemeentelijk) (kinder-)armoedebelid. SZW werkt hierbij aan een afwegingkader om te bezien hoe het armoedebelid beter georganiseerd kan worden. In het Nationaal Programma Armoede en Schulden licht het kabinet nader toe welke stappen worden gezet om deze ambitie te realiseren. Bij de uitwerking zullen wij de motie Van Eijk (over een onderzoek naar aard en omvang van de gemeentelijke minimaregelingen en het effect daarvan op de armoedeval en marginale druk²), de motie De Kort/Inge van Dijk (over in overleg met gemeenten tot vereenvoudiging en een basisniveau van gemeentelijke regelingen komen³) en de motie Ceder (over bij de uitwerking van spoor 2 inzetten op het versimpelen van gemeentelijke regelingen⁴) betrekken.

Vraag 6

Hoe verhoudt dit experiment van de gemeente Amsterdam zich tot de aangenomen motie De Kort/Inge van Dijk, die oproept tot vereenvoudiging en het realiseren van een basisniveau voor gemeentelijke regelingen?⁵ Deelt u de opvatting dat dit experiment juist het tegenovergestelde doet, door gemeentelijke verschillen te vergroten en ruimte te geven aan eigenhandige inkomenspolitiek?

Antwoord 6

Dit onderzoek past binnen de door de wetgever gegeven kaders van de Participatiewet en daarom is er per definitie geen sprake van inkomenspolitiek. Het gaat hier nadrukkelijk om een tijdelijk onderzoek. In de tussentijd zet ik mij in voor het verbeteren en vereenvoudigen van het armoedebelid, zoals beschreven in het antwoord op vraag 5.

Vraag 7

Wat zijn de gevolgen van deze extra geldstroom voor de uitkeringshoogte, toeslagen of eventuele verrekeningen met andere inkomensondersteuning? Wordt dit bedrag aangemerkt als inkomen in de zin van de Participatiewet of andere sociale regelingen? Zo nee, waarom niet?

² Kamerstukken II, 2024/25, 24 515, Nr. 773.

³ Kamerstukken II, 2024/25, 36 582, Nr. 63.

⁴ Kamerstukken II, 2024/25, 36 582, Nr. 60.

⁵ Kamerstuk 36 582, nr. 63.

Antwoord 7

Deze extra bijdrage heeft vanwege het aanmerken als een onbelaste gift geen gevolgen voor de uitkeringshoogte, toeslagen of eventuele verrekeningen met andere inkomensondersteuning. In de voorbereiding van dit onderzoek is hier uitgebreid naar gekeken. Indien het in individuele gevallen toch misgaat, heeft gemeente Amsterdam een bedrag gereserveerd om onvoorziene negatieve gevolgen op te kunnen vangen.⁶ In de Participatiewet worden giften in zijn algemeenheid niet tot de middelen gerekend voor zover dat, gezien de bestemming en de hoogte van de gift, naar het oordeel van het college vanuit het oogpunt van bijstandsverlening verantwoord is. Gemeenten dienen te beoordelen of de ontvangen gift verantwoord is vanuit het oogpunt van de bijstandsverlening. Om dit onderzoek mogelijk te maken heeft de Belastingdienst na overleg en afstemming met Kansfonds bepaald dat de maandelijkse gift niet als inkomen wordt aangemerkt en dus niet verrekend hoeft te worden met de bijstandsuitkering. Deelnemende bijstandsgerechtigden ondervinden op deze manier geen nadeel van hun deelname.

Vraag 8

Wat zijn de voorwaarden voor een gemeente of organisatie om dispensatie te krijgen voor verrekeningen in de Participatiewet?

Antwoord 8

In de Participatiewet staan de bepalingen opgenomen over het verrekenen van middelen met de bijstandsuitkering. Bijzondere dispensatie voor verrekenen in de Participatiewet is niet mogelijk en hiervan is ook geen sprake bij dit onderzoek.

Vraag 9

Deelt u de mening dat deze extra uitkering van de gemeente Amsterdam het minder aantrekkelijk maakt voor de aangewezen mensen in de bijstand om aan het werk te gaan, gezien zij dit «gratis» geld niet hadden gekregen als zij een baan zouden hebben gehad?

Antwoord 9

De gezinnen die maandelijks deze gift ontvangen zijn niet uitgezonderd van de arbeidsverplichtingen. Indien zij door de gemeente Amsterdam niet specifiek zijn uitgezonderd van deze verplichtingen, zijn deze gezinnen verplicht om betaald werk te vinden of aan te nemen. De gemeente Amsterdam dient de naleving van deze verplichting te handhaven. Onderdeel van het onderzoek is daarnaast om na te gaan in hoeverre de onvoorwaardelijke gift een positief effect heeft op arbeidsparticipatie.

Vraag 10

Bent u het eens dat dit soort projecten – hoe goed bedoeld ook – de kloof tussen werkende armen en mensen met een uitkering kan vergroten, omdat de eerste groep geen aanspraak maakt op deze «gratis» ondersteuning?

Antwoord 10

Ik vind het onwenselijk om de kloof tussen mensen met een uitkering en de groep werkende armen verder te vergroten. Wel betreft het hier een tijdelijk onderzoek, geen structurele werkwijze. Er is dus geen sprake van het structureel vergroten van deze kloof.

Er is een spanningsveld tussen de hoogte van inkomensondersteuning en de stimulans om te gaan werken. Voor sommige mensen kan de hoogte van de uitkering een reden zijn om de stap naar werk niet te zetten, omdat ze bang zijn (een deel van) hun uitkering te verliezen en/of omdat ze vinden dat ze er financieel onvoldoende op vooruit gaan. Het onderzoek beoogt inzichtelijk te maken wat de effecten van onvoorwaardelijke financiële steun zijn op arbeidsparticipatie, zoals het vinden van (fulltime) werk. In Nederland is hier eerder nog geen onderzoek naar gedaan. Wel ben ik van mening dat de hoogte van inkomensondersteuning in verhouding moet staan tot loon uit arbeid. Daarom heeft het kabinet specifiek aandacht voor de groep werkende

⁶ Raadsbrief gemeente Amsterdam «Onderzoek gezin en geld»

armen in de Agenda voor werkend Nederland en in het Nationaal Programma Armoede en Schulden. Het doel hiervan is dat werken loont.

Vraag 11

Bent u bereid om de juridische en beleidsmatige implicaties van dit soort gemeentelijke initiatieven te onderzoeken en de Kamer hierover te informeren?

Antwoord 11

Dit onderzoek valt binnen de wettelijke kaders van de Participatiewet. Ik zie daarom geen noodzaak om de juridische implicaties van dit onderzoek te onderzoeken.